

Fotó: Bv. fotó

A BÖRTÖNÖK BIZTONSÁGOS MŰKÖDTETÉSE EGY INTÉZETPARANCSNOK SZEMSZÖGÉBŐL – AZ ELMÉLET ÉS A GYAKORLAT KOMPLEX BEMUTATÁSA

Managing and operating a secure prison from a prison governor's perspective – Complex demonstration of theory and practice

A büntetés-végrehajtás biztonságos működése alapvető elvárás a társadalom részéről. A biztonságos működtetéshez elengedhetetlenül szükséges ismerni a biztonsággal kapcsolatos alapfogalmakat, a biztonságot befolyásoló, veszélyeztető körülményeket. A biztonságos működés alapja a biztonságot veszélyeztető tényezők azonosítása, annak meghatározása, hogy ezek milyen mértékben veszélyeztetik a biztonságot, ezekre a feladatellátás során hogyan kell reagálnunk. Kiemelten fontos a jelenlegi munkaerőpiaci helyzetben a személyi állomány munkavégzésének segítése – elsősorban a technikai fejlesztésekkel. A személyi állomány megfelelő szolgálatellátása a kulcsa a büntetés-végrehajtási intézetek biztonságos működésének, ezért rendkívüli jelentőséggel bír ennek a támogatása. Tanulmányomban összefoglalom a fenti fogalmakat, körülményeket, ismertetem a büntetés-végrehajtási intézet biztonságos működéséhez szükséges feltételeket, ezen feltételek megvalósulását, a fejlesztésekhez fűződő elvárásokat és azok eredményeit.

Kulcsszavak: biztonság, kockázatelemzés, kockázatkezelés, biztonsági tevékenység, támogatás a fejlesztésekkel

The safe and secure operation of the prisons is a basic social expectation. For the secure operation of the prison service it's essential to get to know the basic concepts concerning security and all the circumstances that influence and endanger safety. The basis of the secure operation is the identification of the threatening factors, defining to what extent these factors endanger security, and how we need to react during our task execution. In the current situation of the labour market, the technical support to the prison staff is a priority. The key of a prison's secure operation is the adequate service of the correctional personnel, therefore it is very important to support their work. I summarize the concepts and circumstances mentioned above, describe the conditions of a penal institution's secure operation, the realization and development of these conditions, and the expectation for improvements, and their results.

Keywords: security, risk analysis, risk management, security action, technical support

A biztonság fogalma

Atéma tárgyalásához szükséges az alapfogalmak tisztázása, annak meghatározása, hogy mit értünk biztonság alatt, mit értünk a büntetés-végrehajtás, illetve a büntetés-végrehajtási intézet biztonsága alatt.

A biztonság fogalmának többféle definíciója létezik, az élet minden területén más-más értelmezése lehetséges. Tökéletes biztonság nem létezik, hiszen az összes veszélyforrás kizárása nem valósítható meg, azonban a cél mindenképpen csak az lehet, hogy ehhez az ideális állapothoz közelítsünk.

A fogvatartás biztonsága: olyan állapot fenntartását jelenti, amelynél a bv. intézetben, illetve a büntetés-végrehajtási feladat teljesítése miatt a bv. intézet területén kívül tartózkodó személyek élete, testi épsége, szabadsága, a büntetés-végrehajtás anyagi javainak sértetlensége, valamint a büntetés-végrehajtási feladatok zavartalan ellátása a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően biztosított.

A fogvatartás rendje: a büntetések és a kényszerintézkedések végrehajtására vonatkozó jogszabályok, valamint az azok alapján megállapított más rendelkezések érvényesülésének összessége, amely biztosítja a büntetés-végrehajtási feladatok zavartalan ellátását, valamint az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak jogainak érvényesülését és kötelezettségeinek teljesítését.¹

A büntetés-végrehajtás biztonsága alatt azt értjük, hogy:

- a feladatok végrehajtása a szabályokban előre meghatározottak szerint történik, a végrehajtás tervezhető,
- a személyi és fogvatartotti állomány nincs veszélyben,
- az anyagi javak nincsenek veszélyben,
- a működést nem veszélyezteti semmi (élelmezés, fűtés, anyagi ellátás, büntetés-végrehajtási feladatok végrehajtása stb.).

A büntetés-végrehajtási intézet biztonsága nem azonos a büntetés-végrehajtás biztonságával, annak része.²

A büntetés-végrehajtás biztonságát alapvetően két fő területre oszthatjuk: külső és belső biztonság. A külső biztonság két főbb területe a kívülről befelé ható – biztonságot veszélyezte-

1 16/2014. (XII. 19) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

2 Biztonsági Stratégia

tő – tényezők elhárítása (objektumvédelem), és a belülről kifelé ható tényezők kiküszöbölése (fogolyszökés, kitérés). A belső biztonság biztosítása megvalósul a belső területek védelme és a belső rend fenntartása által a körleteken, munkahelyeken, oktatási helyszíneken és minden olyan helyszínen, ahol fogvatartott állandó- vagy ideiglenes jelleggel tartózkodik vagy tartózkodhat. A büntetés-végrehajtási intézet biztonságának megvalósítását úgy kell biztosítani, hogy közben a büntetés-végrehajtási alapfeladatok végrehajtása is maradéktalanul teljesüljön.

A túlzott biztonságra törekvés vagy a szükségesnél csekélyebb biztonság egyaránt káros. A túlzott biztonság csorbíthatja a fogvatartottak jogainak érvényesülését, és ellenállást válthat ki belőlük. A fogvatartottak és a személyi állomány is csak az olyan „ésszerű biztonságot” fogadja el, amelynek jogosságát és értelmét látják. A szükségtelen, az aránytalan és az ésszerűtlen biztonság ellen nyíltan vagy burkoltan fellépnek. A megszigorító biztonsági intézkedések csak akkor indokoltak, ha megfelelő helyzet-elemzésen alapulnak, és alkalmazkodnak az adott helyzethez.

Ugyanakkor a szükségesnél csekélyebb biztonság is bizonytalanságot idézhet elő, gátolhatja a büntetés-végrehajtási feladatok ellátását, fellazíthatja a fegyelmet, végső soron káoszhoz vezethet, és táptalaja lehet különböző rendkívüli eseményeknek. A fogvatartottak és a személyi állomány is könnyebben elfogadja a biztonsági előírásokat, ha a bv. intézet vezetése tudatosítja bennük azok szükségességét és értelmét.³

A biztonsági rendszer elemei

A Büntetés-végrehajtási Szervezet biztonsági rendszere azon szabályok, valamint tárgyi, személyi és szervezeti elemek összessége, amelyek biztosítják a Büntetés-végrehajtási Szervezet jogszabályokban meghatározott feladatainak biztonságos körülmények közötti ellátását.

A szervezet biztonsági rendszere statikus és dinamikus elemek összessége.

A bv. szerv biztonsági rendszerének elemei:

- a) a Bv. Szervezet tevékenységére vonatkozó jogszabályok és alacsonyabb szintű rendelkezések,
- b) a szervezeti egységek,
- c) a rendelkezésre álló személyi állomány,
- d) a biztonsági létesítmények, biztonsági berendezések, technikai és kényszerítő eszközök, okmányok.⁴

3 Csordás S. (2008) p. 39.

4 Biztonsági Szabályzat

Fotó: Bv. fotó

A statikus biztonság egyrészt a személyi állomány ilyen irányú tevékenysége, másrészt az erre szolgáló anyagi-technikai eszközök, eljárások összessége.

A dinamikus biztonság legfőbb szereplői a személyi állomány tagjai, állandó a jelenlétük a fogvatartottak között a kommunikációs készségek megfelelő színvonalú alkalmazása mellett. A dinamikus biztonság megvalósulása egyértelműen azokon a személyeken múlik, akik a fogvatartottakkal közvetlenül foglalkoznak, valamint azokon, akik az intézetet üzemeltetik, vagy vezetik. Mindezek alapján a jól képzett személyi állomány a biztonság egyik alappillére.

Sokan ugyan nem sorolják a dinamikus biztonsági rendszer részeihez az ellátó, üzemeltető vagy egészségügyi rendszereket, pedig az ott foglalkoztatott személyi állomány tagjainak megfelelő kommunikációjával, továbbá a rájuk háruló szakszolgálatok elvégzésével ezek a területek is nagymértékben hozzájárulnak az intézet biztonságához.

A biztonsági rendszer kialakításának szempontjai

Tekintettel arra, hogy a büntetés-végrehajtáson belül az egyes intézetek profilja más és más lehet, a megfelelően működő biztonsági rendszer kialakítása során az adott intézet sajátosságainak figyelembe vétele nélkülözhetetlen. A figyelembe veendő szempontok közül a leglényegesebbek:

- az intézet alapfeladata (mi az adott intézet fő végrehajtási feladata – végrehajtó intézet vagy letartóztatás fogantatosítása, befogadások és előállítások végrehajtása),
- a foglalkoztatás jellege (a munkáltatás mezőgazdasági vagy ipari tevékenység, avagy kizárólag költségvetési munkáltatás történik, illetve az oktatás, képzés milyen területeken zajlik),
- földrajzi elhelyezkedés (az intézet városi környezetben vagy külterületen helyezkedik el),
- a fogvatartottak összetétele (nem, végrehajtási fokozat, jellemző biztonsági kockázati besorolás),
- a fogvatartottak életkora, egészségügyi helyzete.

A büntetés-végrehajtási intézetek biztonságos működését, biztonsági rendszerét, valamint az egyes fogvatartottak esetében alkalmazandó biztonsági kezelési módokat úgy kell kialakítani, hogy az megfeleljen az objektív biztonsági helyzetnek és követelményeknek.

A biztonságos működés alapelvei a következők:

- a szükségesség és arányosság elve,
- az egyéniesítés és a differenciálás elve,
- a komplexitás elve,
- a dinamikus biztonság elve,
- a közvetlen és a hosszú távú biztonsági követelmények összeegyeztetésének elve,
- a kiszámított kockázat elve.⁵

A biztonságot veszélyeztető külső és belső hatások

Fotó: Bv. fotó

A büntetés-végrehajtási intézet biztonságát külső és belső hatások veszélyeztethetik. A biztonságot belülről veszélyeztetheti a fogvatartottak szabályszegő magatartása, a személyi állomány jogellenes magatartása, a szakszerűtlen feladatellátás (képzés hiánya, nem megfelelő szabályozás), illetve a biztonsági és technikai eszközök nem megfelelő működése. A külső veszélyforrások lehetnek a civil személyek (külső támadás, fertőző betegségek), tűz és egyéb természeti katasztrófák (árvíz), ipari jellegű kockázatok (gyárak, vegyi és nukleáris üzemek), közlekedési balesetek.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet esetében konkrét veszélyforrás, hogy a III. objektum közelében működik a Richter és az Egis Gyógyszergyár, valamint az intézet objektumai közötti rendszeres, napi szállítások során mindennapi veszélyt jelentenek

5 Csordás S. (2008) p. 38.

a közlekedési balesetek. A II. objektum esetében kiemelkedő veszélyforrás a Duna közelsége, melynek áradásai és a magas talajvízszint rendszeresen állítja kihívás elé az intézet személyi állományát.

A veszélyeztető körülmények meghatározása: kockázatelemzés

A biztonság a veszéllyel együttesen értelmezhető. A biztonság és a veszély az élet minden mozzanatánál együttesen van jelen, egymással kölcsönös kapcsolatban álló ellentétpár.⁶

A biztonságot veszélyeztető körülmények meghatározása elengedhetetlen ahhoz, hogy a biztonsági tevékenység meghatározható legyen. Szükséges a veszélyeztető körülmények felismerése, elemzése, a bekövetkezés valószínűségének és a súlyosságának meghatározása. A biztonsági rendszer kialakításának, a biztonsági tevékenységnek ezek kiküszöbölésére, hatásainak csökkentésére, következményeinek felszámolására kell irányulnia.

A kockázatelemzés a lehetséges kockázatok számbavétele, csoportosítása és értékelése a figyelemmel kísért feladattal kapcsolatban. Az elemzés a lehetséges kockázatcsökkentő intézkedések kidolgozásával kell, hogy záruljon, amely a kockázatelemzésen belül átvezet a kockázatkezeléshez.

A kockázatkezelés a beazonosított, számba vett kockázatok negatív hatásainak csökkentését jelenti a várható negatív esemény bekövetkezési valószínűségének (megelőzés, felkészülés), illetve a bekövetkezést követő negatív hatásoknak a csökkentésével (felszámolás).

A kockázatkezelés tehát nem más, mint a kockázatelemzés során – az adott intézet jellegének megfelelő – felismert és azonosított kockázatok lehetséges bekövetkezése esetén, ezek negatív hatásainak csökkentése érdekében kialakított biztonsági rendszer elemeinek napi szintű, folyamatos működtetése.

Külső és belső kockázatok

Belső kockázatok:

- fogvatartottak szabályszegő magatartása,
- személyi állomány jogellenes magatartása,
- szakszerűtlen feladatellátás,

⁶ Csordás S. (1996) p. 82.

- biztonsági és technikai eszközök nem megfelelő működése,
- tiltott, biztonságra veszélyes tárgyak birtoklása.

Külső kockázatok:

- civil személyek (külső támadás),
- tiltott, biztonságra veszélyes tárgyak bejuttatása,
- tűz, és egyéb természeti katasztrófák.

Kiemelkedő kockázatok

Ipari és természeti veszélyhelyzetek:

- veszélyes ipari üzemek,
- közlekedési veszélyhelyzetek,
- szélsőséges időjárási viszonyok,
- árvíz,
- járványok, tömeges mérgezések.

Nem megfelelő technikai, műszaki feltételek:

- technikai eszközök elégtelen száma,
- korszerűtlen, elavult eszközök,
- üzembiztos működés hiánya,
- megfelelő, rendszeres karbantartás hiánya,
- alkalmazási, kezelési ismeretek hiánya.

A fogvatartottak jogellenes cselekedetei:

- fogolyszökés,
- fogolyzendülés,
- agresszió (aktív-passzív, hetero-auto),
- devianciák, szabályok megszegése.

Nem megfelelő szolgálatellátás:

- oktatás, képzés hiányosságai,
- motiváció hiánya,
- nem megfelelő szabályozás,
- nem kellően hatékony ellenőrzés, támogatás.

Biztonsági tevékenység: kockázatok csökkentése, elhárítása

Biztonsági tevékenységnek minősül a bv. szerv biztonsági rendszerének működtetéséhez szükséges biztonsági feladatok végrehajtása, így különösen:

- a) a fogvatartott őrzése, felügyelete vagy ellenőrzése,
- b) a bv. szerv, valamint a bv. intézet mellett működő gazdasági társaság, továbbá a fogvatartottak bv. szervén kívüli foglalkoztatására szolgáló terület őrzése, ellenőrzése,
- c) a fogvatartottak előállítás, szállítása és egyéb célból történő kísérése,
- d) a bv. szerv házirendjében, azon belül a napirendben meghatározott feladatok szervezése, végrehajtása,
- e) a fogvatartottaktól a rájuk vonatkozó szabályok betartásának megkövetelése, elszegülés esetén a szabálykövető magatartás kikényszerítése,
- f) a rendkívüli események megelőzése, megszakítása, a következmények felszámolása és a megfelelő működést biztosító állapot visszaállítása,
- g) a bv. szerv zavartalan működéséhez szükséges belső rend biztosítása.⁷

Az őrzés az elítélt meghatározott helyen való tartására, életének és testi épségének megóvására, a bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelmére irányuló tevékenység, amelyet jogszabály alapján rendszeresített lőfegyverrel, technikai eszközzel vagy szolgálati kutyával látnak el.

A felügyelet az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének folyamatos – közvetlen vagy közvetett – irányítása.

Az ellenőrzés az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének időszakos figyelemmel kísérése. Az őrzési, felügyeleti és ellenőrzési feladatok ellátásának rendjét a bv. intézet parancsnoka határozza meg.⁸

Mindhárom tevékenységben közös azok célja, vagyis a fogvatartott meghatározott helyen való tartózkodásának, élete, testi épsége megóvásának, tevékenysége irányításának, figyelemmel kísérésének biztosítása. Emellett mindhárom tevékenység során – szükség esetén – egyaránt alkalmazhatók biztonságtechnikai eszközök, biztonsági intézkedések és kényszerítő eszközök is.

⁷ Biztonsági Szabályzat

⁸ 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

Fotó: Bv. fotó

A biztonsági tevékenység tárgyát képezik mindazok a javak, személyek, melyek a büntetés-végrehajtási tevékenység során veszélybe kerülhetnek, így közvetlenül a büntetés-végrehajtás személyi állományának tagjai, a fogvatartottak, a büntetés-végrehajtás anyagi javai, technikai eszközei, épületei, járművei, közvetetten maga a társadalom, annak tagjai, az állampolgárok bizalma a büntetés-végrehajtás iránt.

A büntetés-végrehajtás egyik alapfunkciója a bűnelkövetők izolációja. Amennyiben ezt az alapfunkcióját nem teljesíti, veszélybe kerülnek a társadalom tagjai, amennyiben szökés, jogellenes távollét alatt a fogvatartott újabb bűncselekményt követ el. Az elmúlt időszak tapasztalata, hogy kiemelt kockázatot jelentenek az engedélyezett intézetelhagyások (pl. feltételes szabadságra bocsátás, engedélyezett eltávozás).

A büntetés-végrehajtás személyi állományának tagjait veszélyeztethetik maguk a fogvatartottak is jogellenes magatartásukkal, támadásukkal, illetve civil személyek a fogvatartottak érdekében a büntetés-végrehajtás személyi állománya ellen intézett támadásukkal, valamint a járványok, balesetek és természeti katasztrófák. A személyi állomány tagjaira nézve veszélyforrás lehet saját szabályellenes magatartásuk: a tűz- és munkavédelmi szabályok megszegése, a különféle biztonsági előírások be nem tartása, a szolgálati feladatok ellátása során a szabályok be nem tartása, a szakszerűtlen, figyelmen kívül hagyás, a képzés hiányosságai, a szabályok nem megfelelő ismerete.

A fogvatartottakat veszélyeztető tényezők lehetnek maguk a fogvatartottak (egymás- vagy önmaguk ellen megvalósított agresszió), a személyi állomány jogszerűtlen magatartása (bántalmazás), a társadalom tagjai, a sértettek irányából érkező támadás, a különféle járványos megbetegedések (közegészségügyi és higiéniai szabályok be nem tartása), balesetek (tűz- és munkavédelmi szabályok be nem tartása), természeti katasztrófák bekövetkezése.

A büntetés-végrehajtás javait veszélyeztethetik a külső és belső támadások, rongálások, az anyagi javak eltulajdonítása, tüzesetek, természeti katasztrófák, szélsőséges időjárási körülmények, közlekedési balesetek, gondatlan vagy szándékos magatartások.

A biztonsági tevékenység alanyai azok, akik a biztonsági tevékenység kialakításában, végrehajtásában tevékenyen részt vesznek, illetve segítik azt, pl. együttműködő civil szervezetek, társszervek képviselői. Egy büntetés-végrehajtási intézet biztonsági rendszerének működtetésében rendkívül fontos szerep jut a személyi állomány közvetlenül a fogvatartottakkal foglalkozó tagjainak, a belső felügyeletet végrehajtóknak a körleteken, a foglalkoztatási helyszíneken, az előállítások és szállítások során.

A korábbiakban már említették szerint a büntetés-végrehajtás biztonságának alapvető feltétele a fogvatartottak önkéntes szabálykövető magatartása, ennek kikényszerítése.

Alapvető fontosságú, hogy a fogvatartottak szabálykövető magatartást tanúsítsanak, e nélkül az intézet biztonságának fenntartása rendkívüli nehézségekbe ütközne.

Biztonsági intézkedések:

- a) Biztonsági elkülönítés
- b) Biztonsági zárkába vagy biztonsági részlegre helyezés
- c) Mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása (A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásánál alapvető követelmény az egyedi, személyre szóló döntés meghozatala, a törvényes bánásmód betartása, az emberi méltóság tiszteletben tartása.)
- d) Elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása
- e) Elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása (Az elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazásáról a bv. szerv területére belépni szándékozó személyeket jól látható és olvasható módon tájékoztatni kell.)
- f) Motozás (Biztonsági intézkedésként motozás csak fogvatartottal szemben alkalmazható.)
- g) Biztonsági ellenőrzés
- h) Biztonsági vizsgálat
- i) Biztonsági szemle
- j) Átfogó biztonsági vizsgálat
- k) Az ajtók zárva tartásának elrendelése
- l) Egyes jogok gyakorlásának a felfüggesztése (A jogszabályban meghatározott okból, a bv. szerv vezetője általi döntés alapján kerülhet rá sor.)

Biztosítani kell, hogy a fogvatartott a befogadása során a biztonsági intézkedésekről, az azzal kapcsolatos jogairól, kötelezettségeiről anyanyelvén, vagy az általa ismert más nyelven, dokumentált módon tájékoztatást kapjon.

Kiemelkedő kockázatú feladatok: előállítás, szállítás, polgári egészségügyi intézménybe kihelyezett fogvatartott helyszíni őrzése

Az intézeten kívül végrehajtott feladatok jelentik a legnagyobb biztonsági kockázatot, főképp a biztonsági létesítmények (büntetés-végrehajtási épületek, rácsok, kapuk, kerítések, bástyafal) és a nagyobb létszámú élőerő hiánya miatt. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a bekövetkezett rendkívüli események többsége büntetés-végrehajtási intézeten kívül, előállítás, szállítás, munkáltatás során következett be. Nagy a jelentősége tehát annak, hogy a büntetés-végrehajtás a feladatait minél nagyobb arányban legyen képes a büntetés-végrehajtási intézet falain belül megoldani.

A motozás végrehajtása és a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása kiemelt jelentőséggel bír az előállítások, a szállítások és a polgári egészségügyi intézménybe kihelyezett fogvatartott helyszíni őrzése során. Erre tekintettel a büntetés-végrehajtás vezetése igen nagy hangsúlyt helyez ezen feladatok szakszerű végrehajtására, a feladatot végrehajtó állomány felkészítésére, kiképzésére, a végrehajtás ellenőrzésére. Ezekre vonatkozóan külön módszertani útmutatók kerültek kiadásra, melyek részletesen meghatározzák a feladatok végrehajtásának módját.

A polgári egészségügyi intézménybe kihelyezett fogvatartott őrzésével kapcsolatosan például meghatározza, hogy az előkészítés során figyelembe kell venni a fogvatartott által elkövetett bűncselekmény jellegét és az elkövetés körülményeit, a büntetés tartamát és az abból még hátralévő időt, a rendelkezési jogkör gyakorlója által elrendelt korlátozásokat, a kapcsolattartóit, a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartását és az egészségi állapotát. A fogvatartottal előre nem közölhető a kihelyezés helye, dátuma és időpontja. A mentőautóban vagy a betegszállító járműben is folyamatosan fent kell tartani az őrzést, valamint a mozgáskorlátozó eszközöket a lehetőségeknek megfelelően (pl.: kéz vagy láb rögzítése a hordágyhoz, toló kocsihoz) minden esetben – az egészségügyi ellátást nem akadályozó módon – alkalmazni kell, azonban a gépjármű felépítményéhez történő rögzítés tilos. Az esetleges rendkívüli esemény bekövetkezésének a lehetőségét szem előtt tartva, egyedi mérlegelés után a fogvatartott bal vagy jobb egészséges kezét rögzíthető állású patentbilincscsel meg kell bilincselni és az ágyhoz kell rögzíteni, valamint egyik lábát lábbilincscsel szintén az ágyhoz kell rögzíteni, oly módon, hogy az a gyógykezelését ne akadályozza.

A fogvatartott bármilyen jellegű mozgatása, kísérése során – amennyiben azt az egészségügyi szempontok nem akadályozzák – minden esetben alkalmazni kell a vezetőszárral ellátott bilincset, kontroll alatt tartva a kísért személyt. Mozgáskorlátozó eszköz eltávolítása vizsgálat, műtét esetére, a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek történő jelentéstétel után lehetséges. Ha a mozgáskorlátozó eszköz eltávolításra kerül ezekben az esetekben, akkor a felügyelőnek úgy kell megválasztania a felállítási helyét, hogy azzal a fogvatartott esetleges szökése a leginkább megakadályozható legyen (pl.: a vizsgáló vagy a kórterem ajtaja és a fogvatartott között helyezkedjen el).⁹

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában kidolgozásra került a polgári egészségügyi intézménybe kihelyezett fogvatartott őrzési feladatait ellátó biztonsági felügyelő tevékenységének ellenőrzési szempontrendszer, mely tartalmazza az ellenőrzési pontokat, melyek kiemelkedő jelentőséggel bírnak az őrzési feladat ellátása kapcsán.

Polgári egészségügyi intézményben történő őrzési feladatok ellenőrzése során az ellenőrzésnek ki kell terjednie az őrutasításban foglaltakra, különösen:

⁹ Módszertani útmutató polgári egészségügyi intézményben elhelyezett fogvatartott őrzésének végrehajtásához

- a folyamatos őrzés megvalósulására,
- a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazásának (a fogvatartott bal vagy jobb egészséges kezét rögzíthető állású patentbilincssel meg kell bilincselni és az ágyhoz kell rögzíteni, valamint egyik lábát lábbilincssel szintén az ágyhoz kell rögzíteni, oly módon, hogy az a gyógykezelését ne akadályozza) a meghatározottak szerinti végrehajtására, a fogvatartott mozgatása (minden esetben alkalmazni kell a vezetőszárral ellátott bilincset), kezelése, vizsgálata során alkalmazott mozgáskorlátozásra, a mozgáskorlátozó eszközök működőképességére,
- az adott feladat végrehajtásához szükséges, meghatározott felszerelés, fegyverzet meglétére, működőképességére,
- a szükséges dokumentumok (pl.: őrutasítás, szolgálati napló, kihelyezést elrendelő lap, 1 db A4-es méretű fogvatartotti fénykép, amennyiben van, egyéni kezelési utasítás stb.) meglétére,
- az előírt jelentési kötelezettség ismeretére, teljesítésére,
- a hírösszeköttetést biztosító eszközök meglétére, működőképességére, az ezzel kapcsolatos feladatok ismeretére,
- az őrzést ellátó elhelyezkedésére (úgy kell megválasztania a felállítási helyét, hogy a fogvatartott tevékenysége jól látható, koordinálható legyen és azzal a fogvatartott esetleges szökése, önkárosító cselekménye, támadása a leginkább megakadályozható legyen),
- az őrzést ellátó helyismeretére (fürdő, WC, vizsgáló, kezelő, bejáratok elhelyezkedése), az őrzött fogvatartott biztonsági szempontból releváns adatainak ismeretére (biztonsági kockázati csoport, rezsim, elkövetett bűncselekmény, többletinformáció, várható ítélet, szabadulás, kapcsolattartók stb.),
- az őrzést ellátó felügyelő esemény bekövetkezése esetén teendő intézkedéseinek ismeretére, általános feladat ismeretére,
- az őrhelyen tiltott tevékenységekre (minden, ami elvonja a figyelmét a feladatellátástól),
- az őrzést ellátó öltözetére, a nála tartott tárgyak körére (pl. saját tulajdonú mobiltelefon tartása tilos).

Az intézet falain kívüli legszámottevőbb tevékenység a szállítások és előállítások végrehajtása. A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában az elmúlt években ezen tevékenység esetszámai az alábbiak szerint alakultak:

- a körszállításban részt vevő fogvatartottak száma
2018-ban: 10960 fő,
2019-ben: 8331 fő,
- előállítások (összes) száma
2018-ban: 10611 fő,
2019-ben: 8171 fő.

Az előállítások és szállítások döntő többsége a folyamatban lévő büntetőeljárások lefolytatásához (bíróági előállítások), valamint egészségügyi okból szükséges. Tekintettel az előállítások, szállítások kimagasló biztonsági kockázatára, fontos ezen tevékenységek esetszámainak csökkentése. Erre irányulnak az elmúlt időszak technikai fejlesztései is, amely alapján az intézetben a távtárgyaló helyiségek száma háromról hatra emelkedett.

Előállítás, szállítás kockázatának csökkentése

Lehetséges eszközök:

- megfelelő oktatás, képzés, szintentartó képzések,
- megfelelő kényszerítő, mozgáskorlátozó, műszaki, hír- és szállítóeszközök biztosítása,
- a szükséges élőerő biztosítása,
- esetszámok csökkentése (távtárgyalás, távmeghallgatás, egészségügyi ellátás, foglalkoztatás intézetben belüli biztosítása).

Az előállítások esetszámainak csökkentéséhez jelentős mértékben járul hozzá a tárgyalás tartása zártcélú távközlő hálózat útján (távtárgyalás) feltételeinek megteremtése, a technikai háttér kiépítése.

Az elrendelésének eseteit tekintve taxatív felsorolást ad a Be. 244/A. § (2) bekezdése. Így zártcélú távközlő hálózat útján lehet fogatosítani annak a fogva lévő vádlottnak vagy tanúnak a kihallgatását, akinek a tárgyaláson való megjelenése a közbiztonság veszélyeztetésével járna. Ez a joggyakorlatban azt jelenti, hogyha fokozottan fennállna a kihallgató személy szökésének veszélye a tárgyalás helyszínére való szállítása esetén. Ezzel az esetkörrel kapcsolatban kiemelés érdemel, hogy az Országos Bíróági Hivatal a 2014. év folyamán a Fővárosi Törvényszékkel, a Belügyminisztériummal és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával együttműködve a Be.-ben meglévő zártcélú távközlő hálózat útján tartott tárgyalás mintájára párhuzamosan kidolgozott egy informatikai megoldást a büntetőeljárás során fogva lévő terheltek költségkímélő, gyors és egyszerű meghallgatására. A lényege az, hogy a bírósági tárgyalóterem és a büntetés-végrehajtási intézet között kiépített közvetlen videókapcsolaton keresztül hallgatja meg a bíróság a fogvatartottat (tipikusan az előzetes letartóztatás meghosszabbítása tárgyában való meghallgatást jelenti ez). A „rég-új” rendszer kidolgozásának alapja az volt, hogy a Büntetés-végrehajtási Szervezet alapfeladatai közül a legnagyobb biztonsági kockázatot az előállítások, szállítások jelentik.¹⁰

¹⁰ Gácsi A. E. (2017) p. 13.

Fotó: Bv. fotó

Fotó: Bv. fotó

A feladatvégrehajtás szakszerűségének javítását nagyban elősegítik a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Biztonsági Szolgálatával által összeállított és kiadott eset-tanulmányok, összegző tájékoztató jelentések, heti összefoglalók.

Tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása

A büntetés-végrehajtási intézetek biztonságára különös veszélyt jelentenek az olyan tárgyak, melyek tartása a fogvatartottak részére nem engedélyezett, vagy önmagukban, jellegüknél fogva veszélyt jelentenek az intézet biztonságára.

Tiltott tárgy általánosságban véve minden olyan tárgy, eszköz, anyag, szer, mely a büntetés-végrehajtás törvényes rendjét, az ott feladatot ellátók, valamint a fogvatartottak életét, testi épségét veszélyezteti, illetve amely az adott intézet, valamint a központi házirend mellékleteiben felsorolt – a fogvatartott birtokában mennyiségi meghatározás mellett tartható – tárgyak között nem szerepel.

A fenti meghatározások tág körét figyelembe véve tiltott tárgynak minősülnek az alábbiak:

- szúró, vágó eszközök, fegyverek, kések, pengék, fából, fémből, egyéb nagy szilárdságú anyagból készült vagy egyénileg kialakított, alakjában és szerkezetében az eredeti funkciójának betöltésével, vagy attól függetlenül is az élet kioltására alkalmas tárgyak;

- minden olyan tárgy vagy eszköz, mely a személyi állomány ellen irányuló fizikai támadás megvalósítására alkalmas;
- megrongált, érintésvédelmi szabályoknak nem megfelelő elektromos eszköz (pl.: „keráló”, módosított hosszabbító, illegálisan beszerzett elektromos vezetékből összeállított egyéb eszközök, átalakított televízió, rádió, vízfóráló stb.);
- a Bv. Szervezet által a fogvatartottak részére biztosított mobiltelefon átalakított formában, nem a szolgáltatónak megfelelő gyári SIM kártyával, Turbó SIM kártyával, esetlegesen más készülékkel összekötött formában, módosított belső technikai paraméterekkel üzemeltetve;
- civil kereskedelmi forgalomban kapható infokommunikációs eszközök (Pendrive, sima nyomógombos telefon, okostelefon, okosóra, laptop, iphone, tablet stb.), melyek alkalmasak a társadalom irányába kontroll nélkül megvalósuló kommunikációra, kép, illetve hangfelvétel rögzítésére, internet alapú kommunikációra, továbbá azok birtokban tartása során az eszköz felhasználásával a fogvatartás alatt újabb bűncselekmény(ek) elkövetésére;
- minden olyan technikai eszköz (jeladó, zavaró, árnyékoló, blokkoló, dekóder, drón, stb.), mely alkalmas az adott bv. szerv biztonsági rendszer elemeinek megzavarására, azok funkcióját részben időlegesen, vagy teljes egészében megbénítja, különösen, ha az adott intézet technikai védelme oly mértékben sérül, hogy a törvényben meghatározott alapfeladatok végrehajtására alkalmatlanná válik;
- valamennyi szer folyékony, por, szilárd, légnemű és bármely olyan halmazállapotban, mely alkalmas arra, hogy annak elfogyasztása, belégzése, emberi szervezetbe bármely úton történő bekerülése tudatmódosult állapotot okozzon, illetve toxikus hatásának köszönhetően olyan élettani folyamatokat váltson ki, vagy indítson el a fogyasztó szervezetében, mely bódult állapot, vagy az étellel összeegyeztethetetlen egészségügyi krízis bekövetkezéséhez vezet.
- tűz- és robbanásveszélyes anyagok, maró hatású, folyékony halmazállapotú savak, lúgok, illetve azok hígított változatai;
- minden olyan tárgy vagy eszköz, mely az intézet statikus és/vagy dinamikus biztonsági rendszere elemeinek megbontására alkalmas, annak folyamatos működésében zavart okozhat, ennek következtében például szökés előkészítésére, vagy annak eredményes végrehajtására használható;
- minden olyan ruházati termék, mely a fogvatartott végrehajtási fokozatától eltérő, a házirend szerint nem rendszeresített, illetve birtokába kerülve a fogvatartott szökés előkészületéhez, illetve megvalósításához felhasználhatja.¹¹

11 Módszertani útmutató a bv. szerv biztonságára veszélyes tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében végrehajtandó kockázatelemzés elkészítéséhez

A Büntetés-végrehajtási Szervezet egyik kiemelkedően fontos kihívása a tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása, az esetlegesen bejutott tiltott tárgyak felderítése. Ezen feladat hatékonyabbá tételét is szolgálják a biztonságtechnikai fejlesztések, az új eszközök beszerzése, a meglévő eszközök korszerűbbre cserélése, az új eszközök alkalmazására és a lehetséges bejutási csatornák (papírlapok beáztatása, testüregben történő elrejtés, továbbítás módjai) megismertetésére irányuló képzések, felkészítések, így például:

- Folyamatos képzés (protokoll, esettanulmány, szabályozás, módszertan, motozások, gyakorlati képzés),
- Technikai fejlesztések (kamerák, csomagvizsgálók, detektorok üzembe állítása),
- Operatív felderítés, információszerzés, információk megosztása, együttműködés.

Elengedhetetlen a már felderített bejutási csatornák megszüntetése (pl. a beszélőhelyiségben a látogatók és fogvatartottak elválasztására szolgáló plexi lap magasítása), a lehetséges új csatornák folyamatos monitorozása, felderítés esetén a szükséges intézkedések bevezetése, kockázati térképek készítése.

A biztonsági rendszer fejlesztésére és új eszközök beszerzésére a preventív tevékenység hatékonyságának fenntartása érdekében folyamatosan szükséges gondot fordítani. A fejlesztés során innovatív megoldások bevezetésére kell törekedni annak érdekében, hogy a tiltott tárgyak bekerülésének kockázata a minimális szinthez közelire legyen redukálható.¹²

Biztonságtechnikai fejlesztés

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben a biztonságtechnikai fejlesztés az alábbiak szerint alakult:

- Fejlesztés kezdete: 2019. május 2.
- Fejlesztés befejezése: 2020. január 31.
- Fejlesztés költsége: 368 millió forint.

A fejlesztés során az intézet objektumaiban 806 darab új kamera felszerelése történt meg, beszerzésre került 26 darab kézi fémkereső készülék, valamint 6 darab kapukeretes fémkereső, utóbbiak használatba vétele már 2019 szeptemberében megtörtént.

A SAFE rendszer kiépítése az intézet objektumaiban megvalósult minden, fogvatartott elhelyezésére szolgáló helyiség esetében. A rendszerben működő mobilkészülékek az

¹² Módszertani útmutató a bv. szerv biztonságára veszélyes tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében végrehajtandó kockázatelemzés elkészítéséhez

APN SIM-kártyákkal a személyi állomány részére kiosztásra kerültek, használatuk mára általános.

A fejlesztés keretében az intézet zárkái tekintetében 597 darab OV-készülék felszerelése, beüzemelése valósul meg.

EDR-rádiók vonatkozásában újabb 50 darab készülék rendszerbe állítása történt meg 2020 januárjában.

SAFE RENDSZER

- I. objektumban 2018 óta működik
- II. objektumban (95 zárka) a kiépítés folyamatos
- III. objektumban 377 zárkában épült ki

ZÁRKA OV (352 zárkában kiépítve) EDR (50 db új kézíradió)

- Új kamerák felhelyezése (555 db)
- Új kézi fémkeresők (26 db)
- Új kapukeretes fémkeresők (6 db)

Fontos megemlíteni, hogy a szóban forgó fejlesztés keretében nem csupán az egyes eszközök cseréje, korszerűsítése valósult meg, hanem a kamerák, monitorok, rögzítők és a kezelésükhöz szükséges szoftver egységes rendszert képeznek.

A kamerák által szolgáltatott képek megfigyelése, az egyéb technikai eszközök kezelése érdekében létrehozott helyiségek (TRK-helyiség) kapcsán fokozott figyelmet kell fordítani a szolgálatteljesítési hely megfelelő kialakítására, hiszen ott napi 24 órában, folyamatosan lát el szolgálatot a személyi állomány. Kiemelten fontos a megfelelő hőmérséklet, a szellőzés biztosítása, a természeteshez közelítő világítás megvalósítása.

A biztonságtechnikai fejlesztés hozadéka

A biztonságtechnikai rendszerek, eszközök fejlesztésének a haszna sok esetben azonnal jelentkezik. Ilyen például, hogy a híreszközök fejlesztésével javul az információáramlás, a korszerű EDR készülékek számának növelése eredményeképpen szélesebb körben láthatók el velük a kollégák.

A SAFE rendszer előnye, hogy segítségével a fogvatartottokról azonnal rendelkezésre állnak pontos információk, a XXI. század követelményeinek megfelelő eszköz váltotta ki a büntetés-végrehajtási intézetekben évtizedek óta használt „fatáblákat”.

Nagyban javult az intézet területének láthatósága, fontos előrelépés, hogy az intézetben minden olyan terület, ahol fogvatartott tartózkodhat, kamerák segítségével megfigyelhető, a képanyagok tárolása megoldott, visszanezhető. A fejlesztés kapcsán felszerelt, korszerű kamerák felbontása terén is jelentős az előrelépés, a szolgáltatott képek minősége megfelel a kor követelményeinek, a képek nagyíthatók.

Elmondható, hogy az újonnan kialakított rendszerek a személyi állomány szolgálatellátását hatékonyabbá teszik, segítik. Lehetővé válik ezzel az esetleges jogellenes cselekedetek időben történő észlelése, az események pontos körülményeinek utólagos megállapítása, bizonyíthatósága.

Felhasznált irodalom

- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- A Büntetés-végrehajtási Szervezet Biztonsági Stratégiája
- A Büntetés-végrehajtási Szervezet Biztonsági Szabályzata, 2015
- Csordás Sándor (2008): A biztonság régi és új szerepe a büntetés-végrehajtásban Börtönügyi Szemle 2008. 2.
- Csordás Sándor (1996): Objektumvédelem I. Szerkesztette: Nán Jenő. Alfa kiadó, Budapest, 1996.
- Gácsai Anett Erzsébet (2017): Büntetőtárgyalás tartása zártcélú távközlő hálózat útján. Acta Universitatis Szegediensis : forum : acta juridica et politica 2. p. 5-24. (2017)
- Módszertani útmutató polgári egészségügyi intézményben elhelyezett fogvatartott őrzésének végrehajtásához, 2019
- Módszertani útmutató a bv. szerv biztonságára veszélyes tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében végrehajtandó kockázatelemzés elkészítéséhez, 2019